

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ
ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

**ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΕΡΓΟ
ΣΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ
ΚΑΙ ΘΡΑΚΗ
7, 1993**

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ 1997

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Νικόλαος ΜΟΥΤΣΟΠΟΥΛΟΣ, Τα τείχη του Δισπηλιού	1
Ιωάννα ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΥ - Σαββατία ΘΩΜΑΪΔΟΥ - Γεωργία ΣΤΡΑΤΟΥ- ΛΗ - Μαρίνα ΣΩΦΡΟΝΙΔΟΥ - Κοσμάς ΤΟΥΛΟΥΜΗΣ, Ανασκαφή Δισπηλιού Καστοριάς: Το χρονολογικό πρόβλημα	13
Μιχάλης ΦΩΤΙΑΔΗΣ - Αρετή ΧΟΝΔΡΟΓΙΑΝΝΗ-ΜΕΤΟΚΗ, Κίτρινη Λί- μνη: Διαχρονική σύνοψη, ραδιοχρονολογήσεις και η ανασκαφή του 1993	19
Χριστίνα ΖΙΩΤΑ - Αρετή ΧΟΝΔΡΟΓΙΑΝΝΗ-ΜΕΤΟΚΗ, Αλιάκμων 1993, Προϊστορική έρευνα	33
Στέλλα ΔΡΟΥΓΟΥ, Βεργίνα 1993. Το Ιερό της Μητέρας των Θεών	43
Χρυσούλα ΣΑΑΤΣΟΓΛΟΥ-ΠΑΛΙΑΔΕΛΗ, Βεργίνα 1993. Ανασκαφή στο Ιερό της Εύκλειας	51
Παναγιώτης ΦΑΚΛΑΡΗΣ, Βεργίνα. Ανασκαφή ακρόπολης 1993	61
Ελισάβετ-Μπεττίνα ΤΣΙΓΑΡΙΔΑ - Νάιφ ΧΑΝΤΑΝΤ, Ανασκαφική έρευνα στη Βεργίνα 1993. Ελληνιστικό κτίριο με εξώστη	69
Αγγελική ΚΟΤΤΑΡΙΔΟΥ, Ανασκαφή Βεργίνας	<u>77</u>
Αγγελική ΚΟΤΤΑΡΙΔΟΥ, Σωστικές ανασκαφές της ΙΖ' Εφορείας Προϊστο- ρικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων στη Βεργίνα	<u>83</u>
Βικτώρια ΑΛΛΑΜΑΝΗ - Βασιλική ΜΙΣΑΗΛΙΔΟΥ, Το θέατρο της Μίε- ζας	89
Αντώνιος ΠΕΤΚΟΣ, Δύο κτιριακά συγκροτήματα του 4ου και 5ου αιώνα στη Βέροια	97
Αναστασία ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Σωστικές ανασκαφές κατά το 1993 στη Νέα Ζωή και την Έδεσσα του Νομού Πέλλας	111
Παύλος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Ο μακεδονικός τάφος Γιαννιτσών	123
Πανίκος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Ο νεολιθικός οικισμός Γιαννιτσών Β'. Νέα ανασκαφικά δεδομένα (1992-93)	135
Αικατερίνη ΠΑΠΑΕΥΘΥΜΙΟΥ-ΠΑΠΑΝΘΙΜΟΥ - Αγγελική ΠΛΑΛΗ-ΠΑ- ΠΑΣΤΕΡΙΟΥ, Ανασκαφή Αρχοντικού 1993. Προϊστορικός τομέας	147
Σουλτάνα ΒΑΛΑΜΩΤΗ, Αρχαιοβοτανικά κατάλοιπα από τον οικισμό του Αρχοντικού: ανασκαφική περίοδος Σεπτεμβρίου 1993	155
Αναστασία ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ - Παύλος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, Ανασκαφή στην Τράπεζα του Αρχοντικού Γιαννιτσών το 1993. Τομέας IV	159
Μαρία ΛΙΛΙΜΠΑΚΗ-ΑΚΑΜΑΤΗ, Νέο εργαστήριο κεραμικής και κοροπλα- στικής στην Πέλλα	171
Ιωάννης ΑΚΑΜΑΤΗΣ, Η αγορά της Πέλλας κατά το 1993	183

Δημήτρης ΠΑΝΤΕΡΜΑΛΗΣ, Η ανασκαφή του Δίου κατά το 1993 και η χάλκινη διόπτρα	195
Ματθαίος ΜΠΕΣΙΟΣ, Ανασκαφές στη Βόρεια Πιερία, 1993	201
Δέσποινα ΙΓΝΑΤΙΑΔΟΥ, Γυάλινα κτερίσματα από το νεκροταφείο της Πύδνας	207
Ματθαίος ΜΠΕΣΙΟΣ - Μαρία ΠΑΠΠΑ, Νεολιθικός οικισμός Μακρύγια- λου, 1993	215
Ευτέρπη ΜΑΡΚΗ, Ανασκαφή στα Λουλούδια Κίτρους	223
Κάτια ΛΟΒΕΡΔΟΥ-ΤΣΙΓΑΡΙΔΑ, Νέα ανασκαφικά ευρήματα στο Κάστρο του Πλαταμώνα	235
Μιχάλης ΤΙΒΕΡΙΟΣ, Οι ανασκαφικές έρευνες στη διπλή τράπεζα της Αγ- χιάλου κατά το 1993	241
Μαρία ΤΣΙΜΠΙΔΟΥ-ΑΥΛΩΝΙΤΗ, Ταφικός τύμβος στον Άγ. Αθανάσιο Θεσσαλονίκης: Η ολοκλήρωση της έρευνας	251
Κατερίνα ΤΖΑΝΑΒΑΡΗ - Αστέριος ΛΙΟΥΤΑΣ, Τράπεζα Λεμπέτ. Μια πρώτη παρουσίαση	265
Κώστας ΚΩΤΣΑΚΗΣ - Στέλιος ΑΝΔΡΕΟΥ, Ανασκαφή Τούμπας Θεσσα- λονίκης 1993	279
Κώστας ΣΟΥΡΕΦ, Τούμπα Θεσσαλονίκης 1993: Το ανασκαφικό έργο στην τράπεζα	287
Μαρία ΠΑΠΠΑ, Νεολιθική εγκατάσταση στο χώρο της Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης	303
Ντίνα ΚΟΥΣΟΥΛΑΚΟΥ, Ανασκαφή Ανατολικού Νεκροταφείου Θεσσαλο- νίκης	311
Ιουλία ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΥ - Πολυξένη ΑΔΑΜ-ΒΕΛΕΝΗ, Εργασίες στην Αρχαία Αγορά της Θεσσαλονίκης	321
Αναστασία ΤΑΣΙΑ, Η σωστική ανασκαφή της ΙΣΤ' Εφορείας στην Πλα- τεία Διοικητηρίου	329
Ιωάννης ΚΑΝΟΝΙΔΗΣ, Σωστική ανασκαφή στο χώρο της Πλατείας Κυ- πρίων Αγωνιστών (Διοικητηρίου) - Θεσσαλονίκη 1993	343
Δέσποινα ΜΑΚΡΟΠΟΥΛΟΥ - Αντιγόνη ΤΖΙΤΖΙΜΠΑΣΗ, Σωστική ανα- σκαφική έρευνα στην οδό Κασσάνδρου 90	355
Έλλη ΠΕΛΕΚΑΝΙΔΟΥ, Νέα ευρήματα στο ανατολικό νεκροταφείο της Θεσσαλονίκης	373
Ηλέκτρα ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΥ-ΧΑΤΖΗΠΟΛΥΧΡΟΝΗ, Ανασκαφή Πα- λατιανού 1993	389
Ιουλία ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΥ, Ποσειδί 1993	401
Ελένη ΤΡΑΚΟΣΟΠΟΥΛΟΥ-ΣΑΛΑΚΙΔΟΥ, Από τις ανασκαφές της Ανατο- λικής Χαλκιδικής	413
Κώστας ΣΙΣΜΑΝΙΔΗΣ, Αρχαία Στάγαιρα 1993	429
Ιουλία ΒΟΚΟΤΟΠΟΥΛΟΥ - Ελισάβετ-Μπεττίνα ΤΣΙΓΑΡΙΔΑ, Ανασκα- φική έρευνα στα Νέα Ρόδα Χαλκιδικής 1993	445
Ντίνα ΚΟΥΣΟΥΛΑΚΟΥ, Ανασκαφή Ποτιδαίας 1993	455

Ζήσης ΜΠΟΝΙΑΣ - Jaques Y. PERREAULT, Άργιλος, ανασκαφή 1992-1993	465
Μαρία ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ-ΠΑΤΕΡΑ, Έρευνα νεκροταφείου στην περιοχή της αρχαίας Αμφίπολης	477
Αγγελική ΣΤΡΑΤΗ, Ανασκαφή βυζαντινού ναού στο δέλτα Στρυμόνα κοντά στην Αμφίπολη	485
Μαρία ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ-ΠΑΤΕΡΑ, Ανασκαφικές έρευνες στον αρχαίο Φάγρητα	499
Χαίδω ΚΟΥΚΟΥΛΗ-ΧΡΥΣΑΝΘΑΚΗ - Ι. ΑΣΛΑΝΗΣ - Φανή ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ, Προμαχώνας - Τορολνίδα: Ελληνοβουλγαρικές έρευνες στον προϊστορικό οικισμό	505
Κατερίνα ΠΕΡΙΣΤΕΡΗ, Ανασκαφική έρευνα στην Καλή Βρύση Ν. Δράμας 1992-1993	513
Γιώργος ΚΑΡΑΔΕΔΟΣ - Χαίδω ΚΟΥΚΟΥΛΗ-ΧΡΥΣΑΝΘΑΚΗ, Σκέψεις για τους αναλημματικούς τοίχους και τις παρόδους του αρχαίου θεάτρου των Φιλίππων	519
Γεώργιος ΓΟΥΝΑΡΗΣ - Γεώργιος ΒΕΛΕΝΗΣ, Πανεπιστημιακή ανασκαφή Φιλίππων 1993	531
Χαίδω ΚΟΥΚΟΥΛΗ-ΧΡΥΣΑΝΘΑΚΗ - G. WEISGERBER, Προϊστορικά ορυχεία ώχρας στη Θάσο	541
Δήμητρα ΜΑΛΑΜΙΔΟΥ - Στρατής ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Ανασκαφική έρευνα στον προϊστορικό οικισμό Λιμεναρίων Θάσου	559
Θεόφιλος ΣΑΛΩΝΙΔΗΣ, Ελληνιστικό κτίριο στην αρχαία Θάσο	573
Jean-Yves MARC, Η αψίδα του Καρακάλλα στη Θάσο: Σύγχρονες έρευνες	585
Πηνελόπη ΜΑΛΑΜΑ, Ρωμαϊκό σπίτι στο Λιμένα Θάσου	593
Διαμαντής ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΣ, Σωστικές και δοκιμαστικές ανασκαφές 1993. Στρώμη, Πεντάλοφος, Κομνηνά	601
Ντούσκα ΟΥΡΕΜ-ΚΩΤΣΟΣ - Νίκος ΕΥΣΤΡΑΤΙΟΥ, Η συμβολή της κεραμικής τυπολογίας της Μάκρης στη μελέτη της προϊστορικής εξέλιξης στη Θράκη	619
Ντίνα ΚΑΛΛΙΝΤΖΗ, Νέα τμήματα του νότιου περιβάλλοντος των αρχαίων Αβδήρων	627
Ν. ΚΟΚΚΟΤΑΚΗ - Χ. ΚΑΡΑΔΗΜΑ, Ανασκαφικές εργασίες στη Μαρώνεια κατά το 1993	637
Δ. ΜΑΤΣΑΣ - Χ. ΚΑΡΑΔΗΜΑ - Μ. ΚΟΥΤΣΟΥΜΑΝΗΣ, Η ανασκαφή στην Παναγιά τ' Μάνταλ' της Σαμοθράκης το 1993	647

Α. ΚΟΤΤΑΡΙΔΟΥ

ΑΝΑΣΚΑΦΗ ΒΕΡΓΙΝΑΣ

Η τακτική ανασκαφή στα βορειοδυτικά της αρχαίας πόλης

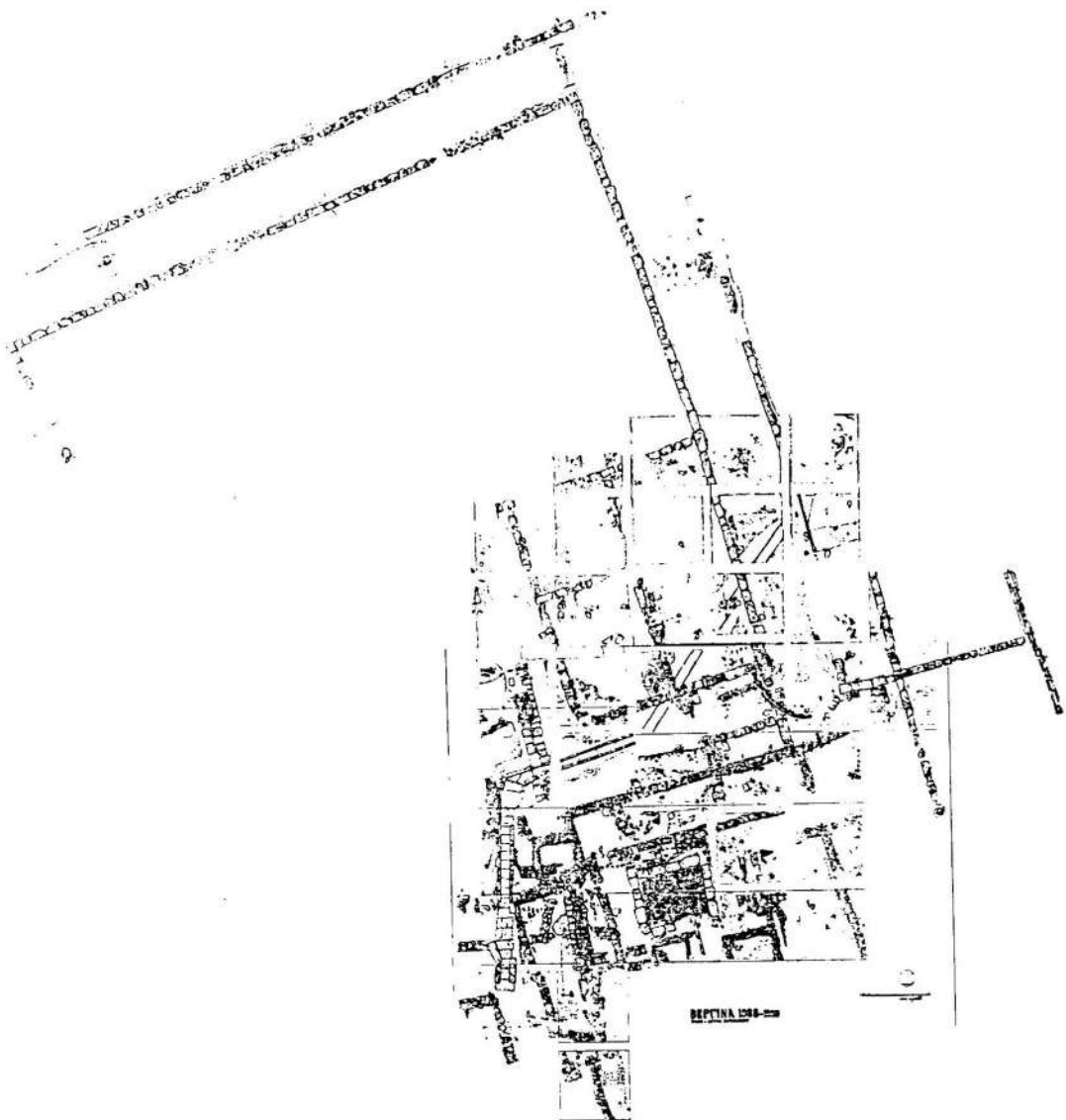
Στα πλαίσια της τακτικής πανεπιστημιακής ανασκαφής συνεχίστηκε το 1993 η έρευνα του μεγάλου οικοδομικού συγκροτήματος που βρίσκεται στα βορειοδυτικά της αρχαίας πόλης και ανασκάπτεται από το 1986¹.

Επειδή και φέτος τα χρήματα που διατέθηκαν για την ανασκαφή αυτού του τομέα ήταν ελάχιστα, περιοριστήκαμε αναγκαστικά σε μικρές επεμβάσεις με στόχο την επίλυση χρονολογικών προβλημάτων και την αποσαφήνιση των σχέσεων των επάλληλων οικοδομικών φάσεων. Καίριο ζήτημα παραμένει ωστόσο η αποκάλυψη της κάτοψης του επιβλητικού οικοδομικού συγκροτήματος (κτίρια KI, KIV, KV) του τέλους του 4ου προχριστιανικού αιώνα, ώστε να αποσαφηνιστεί κατά το δυνατόν η λειτουργία του (Σχ. 1, 2).

Μερικά νέα στοιχεία σχετικά με τη μορφή του κτιρίου KV προέκυψαν από καθαρισμούς που έγιναν στα δυτικά του ανασκαφικού τομέα. Διαπιστώθηκε ότι στα βόρεια του μεγάλου δωματίου με τα μαρμαροθετήματα και τα κονιάματα υπάρχουν δύο άλλα μεγάλα δωμάτια (X2, X4) με πλάτος 7,80 μ. και μήκος που ξεπερνά τα 7 μ. (Εικ. 1). Τα δύο αυτά δωμάτια δεν φαίνονται να επικοινωνούν μεταξύ τους, αφού τουλάχιστον στο σωζόμενο τμήμα του διαχωριστικού τοίχου δεν υπάρχει άνοιγμα. Θυραία ανοίγματα πλάτους 1,30 μ. που προορίζονταν προφανώς για δίφυλλες πόρτες υπάρχουν στον άξονα του ανατολικού τοίχου των δωματίων και επιτρέπουν την επικοινωνία με τους χώρους X1 και X3 που βρίσκονται εκεί.

Λευκά κονιάματα καλής ποιότητας κάλυπταν τους τοίχους των δύο δωματίων X2 και X4, που διακοσμούσαν με κοσμήτη με συστήματα ανάγλυφων κυματίων, θραύσματα του οποίου βρέθηκαν στο στρώμα καταστροφής. Το κτίριο αυτό που φαίνεται να χτίστηκε στην αρχή των ελληνιστικών χρόνων και επεκτάθηκε τον 1ο αι. π.Χ. καταστράφηκε οριστικά την εποχή του Αυγούστου (τέλος 1ου αι. π.Χ.). Ο χώρος στα νότια έμεινε ελεύθερος, στα βόρεια όμως χτίστηκε αμέσως σχεδόν το κτίριο KIII με το μικρό τετράγωνο αίθριο. Από το κτίριο αυτό, σημαντικό τμήμα του οποίου ήταν γνωστό ήδη από το 1987, αποκαλύφθηκε φέτος τμήμα του βόρειου τοίχου της στοάς που περιβάλλει το αίθριο και τμήμα του ανατολικού εξωτερικού τοίχου του. Οι βόρειοι χώροι του οικοδομήματος KIII έχουν κατά τα φαινόμενα καταστραφεί εντελώς από την άρωση εξαιτίας της κατωφέρειας του εδάφους στο σημείο αυτό.

1. Βλ. Μ. Ανδρόνικος - Α. Κοτταρίδου, Έργον 1986 και Έργον 1987 και ΠΑΕ 1986.

Σχ. 1. Ανασκαφή στον βορειοδυτικό τομέα της πόλης.

Η απουσία επιχώσεων και η αναμόχλευση των χωμάτινων δαπέδων στο βόρειο και ανατολικό τμήμα του ΚΙΙΙ επέτρεψαν να προχωρήσει στα σημεία αυτά η ανασκαφή σε βάθος, με αποτέλεσμα μια σειρά ενδιαφέρουσες διαπιστώσεις:

1. Μετά την απομάκρυνση τμήματος ενός ανασκαφικού μάρτυρα που βρισκόταν στα νοτιοανατολικά του αιθρίου, επάνω στον ανατολικό τοίχο του ΚΙ (κτίσμα του τελευταίου τρίτου του 4ου αι. π.Χ.), διαπιστώθηκε ότι αυτός συνδέεται άμεσα με έναν κάθετο αργολιθοδομικό τοίχο που είχε καθαριστεί στα νότια του αιθρίου σε χαμηλότερο επίπεδο, ο οποίος διαμορφώνει στη βορειοανατολική πλευρά του ΚΙ έναν στενόμακρο χώρο πλάτους 4,5 μ. Έξω από το ΚΙ, στα ανατολικά του (Εικ. 2), αποκαλύφθηκε τμήμα αργολιθοδομικού κτίσματος που είναι παλιότερο και θα μπο-

πρέπει να σημειωθεί, είχε διαταραχθεί ήδη κατά την αρχαιότητα αποκαλύφθηκε στρώση από πατημένο πηλόχωμα, ίσως δάπεδο, και τμήματα δύο κάθετων μεταξύ τους αργολιθοδομικών τοίχων (Εικ. 3). Τα ευρήματα αυτά αποτελούν πιθανότατα στοιχεία ενός κτίσματος (KVII) που θα μπορούσε να χρονολογηθεί στο τέλος του 5ου ή στις αρχές του 4ου αιώνα και μαζί με το κτίσμα που είχε βρεθεί σε γειτονικό αγρό το 1990³ αποτελούν τα παλαιότερα ως τώρα γνωστά οικοδομικά λείψανα της πόλης των Αιγών.

3. Θεμέλια προγενέστερων οικοδομικών φάσεων αποκαλύφθηκαν και στα βορειοδυτικά του αιθρίου, όπου διακρίνονται αλληπάλληλοι αργολιθοδομικοί τοίχοι, τμήμα ενός στενόμακρου χώρου (κτίσμα KVII) και διάσπαρτα υπολείμματα πυράς (Εικ. 4). Δεν γνωρίζουμε βέβαια ακόμη τη μορφή και τη χρήση όλων αυτών των κτισμάτων, ωστόσο θα πρέπει μάλλον να ήταν συγγενικού χαρακτήρα με εκείνα που τα διαδέχθηκαν, τα οποία, όπως όλα δείχνουν, ανήκαν σε ένα σημαντικό δημόσιο συγκρότημα, ίσως ιερό.

Μολονότι η συνολική εικόνα εξακολουθεί να είναι ασαφής, αυτό που εντυπωσιάζει με την πρώτη ματιά είναι η επιμονή στη διατήρηση των βασικών αξόνων προσανατολισμού, που με ελάχιστες αποκλίσεις παραμένουν αναλλοίωτοι από το τέλος του 5ου προχριστιανικού μέχρι τον 1ο μεταχριστιανικό αιώνα. Αν μάλιστα παρατηρήσει κανείς ότι ο βασικός άξονας των κτισμάτων της περιοχής αυτής διαφοροποιείται σημαντικά από εκείνον των άλλων κτισμάτων των Αιγών (Ανάκτορο, ιερό Κυβέλης, ιερό Εύκλειας), φτάνει στο συμπέρασμα ότι αυτή η εμμονή δεν είναι τυχαία, αλλά αποτέλεσμα συνειδητής επιλογής που σχετίζεται ίσως με την παρουσία στο σημείο αυτό ενός ιδιαίτερα σημαντικού παλιού κτίσματος.

Παράλληλα, το στοιχείο της διαφοροποίησης των αξόνων σε κτίρια της ίδιας εποχής οδηγεί στη σκέψη, ότι οι Αιγές, όπως και άλλες παλιές πόλεις του ελλαδικού χώρου, δεν ήταν οργανωμένες σύμφωνα με το λεγόμενο Ιπποδάμειο σύστημα. Όμως αυτό για την ώρα αποτελεί μάλλον υπόθεση εργασίας, παρά συμπέρασμα.

*Έδεσσα,
Εφορεία Κλασικών Αρχαιοτήτων*

Αγγελική Κοτταρίδου

3. Πρβλ. Ν. Καλτσάς, Πήλινες διακοσμητικές κεραμώσεις από τη Μακεδονία (1985) 127 κ.ε.

Βεργίνα. Απόψεις της ανασκαφής στα βορειοδυτικά της πόλης.

Βεργίνα. Απόψεις της ανασκαφής στα βορειοδυτικά της πόλης.